

Žijí mezi námi, i když o nich mnohdy nevíme. Nadané děti mají mimořádné schopnosti i specifické starosti. O nich, ale také o jejich průvodcích pojednává seriál Přemýšlivec, vznikající ve spolupráci s Nadací RSJ, která se problematice nadaných dětí dlouhodobě věnuje.

Chci vědět, co si o mně myslíte

Učebnice skoro nepoužívá, je přesvědčený, že nejsou potřeba. Stejně tak nepraktikuje strohý výklad, děti podle něj stejně neudrží pozornost. Místo toho chce, aby jeho studenti co nejvíce pracovali sami. Dává otázky – a chce, aby děti samy nacházely odpovědi. Rozdává pracovní listy – a chce, aby si je studenti na konci i vyhodnotili. A ještě jednu věc po nich požaduje. Aby mu sdělovali, co si o jeho výuce myslí. Fyzikář Martin Konečný.

text Barbora Postránecká • foto Libor Fojtík

Jmenoval se Matyáš, bylo mu patnáct a trpěl svalovou dystrofií, tedy vrozenou nemocí, v jejímž důsledku ochabují svaly. Chlapec vzhledem ke svému stavu nemohl chodit do školy, máma mu proto sehnala soukromé doučování – a právě tehdy se v Matyášově životě ocitl Martin Konečný, toho času tříadvacetiletý student Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy.

Matyáš byl mimořádně nadaný. Dokud mohl, chodil na Mensa gymnázium, hodně ho bavila fyzika a chemie. „Ale jen něco, zbytek ho naopak moc nezajímal. A to byl můj úkol – naučit ho i ten zbytek,“ vzpomíná Martin. Plán byl vcelku jednoduchý: spolu s Martinem se Matyáš látku naučí rychleji, než by to zvládl sám, a tím pádem mu zbude víc času na věci, které ho doopravdy zajímají.

Martin tenkrát velmi záhy narazil na jev u nadaných dětí poměrně obvyklý: „Matyášovi nestačilo jen říct: A teď se nauč tohle. Dožadoval se vysvětlení, potřeboval vědět, proč se má zrovna tímhle zabývat. Já se

tak poprvé v životě musel zamyslet, co a proč je ve školních osnovách, a nějak to vyargumentovat.“

Což se pak Martinovi velmi hodilo i ve škole. Nedlouho poté totiž nastoupil na pražské Mensa gymnázium jako fyzikář a chemikář, navíc se přihlásil i na studium učitelství. Když si stoupl za katedru, najednou po něm ne jedno, ale pětadvacet dětí chtělo vědět, proč by se měly učit zrovna tuhle látku. „A já se díky tomu naučil být upřímný, jednat s žáky na rovinu. Někdy jsem jim tedy popravdě řekl, že tohle se musí probrat, protože je to předepsané, ale k ničemu praktickému jim to nebude.“

Zároveň mu na gymnáziu došla ještě jedna věc – každý půlrok má studentům psát slovní hodnocení, tak proč nedat stejnou možnost i jim? A hned v prvním pololetí jim to uložil: napište hodnocení na mě, svého učitele. Napoprvé to ještě nebylo úplně ono. „Některá hodnocení byla příliš stručná, třeba že učím špatně. Jiná se vztahovala na mě osobně, a ne na práci učitele,“ říká Martin.

Začal proto studentům ukazovat, jak má zpětná vazba vypadat, aby si z ní opravdu něco odnesl. „A taky jsem jim vysvětloval, že máme všichni odpovědnost. Tou mojí je, abych je něco naučil. Tou jejich zase, aby se to opravdu učili. A jak to uděláme, je na nás. Osnovy sice nezměníme, ale můžeme najít takový způsob výuky, který jim bude dávat smysl a bude jim k užítku,“ říká Konečný.

U hodnocení pak zůstal i na všech dalších školách, kde za posledních patnáct let učil. Tedy na základní škole v Londýnské ulici na pražských Vinohradech, následně na soukromém gymnáziu GEVO Evolution, základní škole Duhovka i na stávajícím pracovišti, kterým je gymnázium PORG v pražské Libni.

NEZKOUŠET NÁHODNĚ

„V Londýnské jsme měli tandemovou výuku, tedy dva učitele ve třídě,“ říká Martin. Což pro něj mělo mimo jiné tu výhodu, že když hodinu zrovna vedla kolegyně, měl čas pozorovat žáky a přesně sledovat, kdy

jejich pozornost začíná polevovat. Uvědomil si tehdy, že děti se vydrží plně soustředit jen asi patnáct minut, pak je třeba výklad zastavit a začít s různými aktivitami a úkoly. „Z dotazníků mi navíc vyplynulo, že každému dítěti vyhovuje něco jiného. Takže jsem se do výuky snažil zahrnout opravdu různé aktivity. Tak, aby se každý aspoň chvíli cítil dobře,“ říká.

Za svou učitelskou praxi dospěl i k poznání, že učitel má být co nejčitelnější. Sám měl na gymnáziu češtinářku, která zkoušela každou hodinu. „Vybírala náhodně. Což znamenalo připravovat se na každou hodinu. To ale podle mě cílem výuky být nemá,“ vysvětluje Konečný. „Musíme děti učit i takzvanému

time managementu, tedy schopnosti rozvrhnout si čas podle aktuálních priorit. A ne je zbytečně stresovat tím, že mají pořád umět všechno a být ve střehu. To je mrhání jejich časem.“

SADA OTÁZEK

Učebnice Martin Konečný v hodinách nikdy moc nepoužíval. Je totiž přesvědčený, že nejsou potřeba. Co naopak používá rád, jsou pracovní listy. Když je studenti vyplní, sami si pak vezmou k ruce správné řešení a list si zkontrolují. „Odškrtnou, co mají správně. Když mají něco špatně, poprosí spolužáka, aby jim to vysvětlil. A když neví ani tak, přijdou za mnou,“ vysvětluje.

Chce totiž, aby děti v hodinách co nejvíc pracovaly samy, byly aktivní. „Vezměte si takový parní stroj. Samozřejmě že o něm žákům můžete celou hodinu povídat. Jak vypadá, jak funguje, jak se využívá, kdo ho vymyslel,“ uvažuje Konečný. Ale co z toho budou mít? Efektivnější je, když od učitele dostanou sadu otázek, na které pak sami hledají odpovědi. Načež je mají prodiskutovat ve skupince. „Zní to zvláštně, ale pokud připravím zadání správně, nemám žádnou klasickou práci,“ směje se Konečný s tím, že takové „volné“ chvílky věnuje dětem, které třeba na předchozích hodinách chyběly, nebo chodí po třídě a zajímá se, kdo co řeší nebo o čem která skupinka diskutuje.

DĚTI JSOU RŮZNÉ

Jeho učitelství se formovalo na různých místech a v různých kolektivech – což Konečný vnímá jako výhodu. Do třídy chodí vždy s vědomím, že tam učí v první řadě děti a až pak svůj předmět. „Pochopil jsem taky, že co mi funguje v jedné třídě, v jiné už nemusí,“ říká. Z čehož vyplývá, že musí být stále otevřený, stále se učit, vnímat. Pídit se po tom, co se ve třídě děje, jaké děti mu v ní sedí. Když něco nefunguje, ptá se proč. Když někdo ve třídě neposlouchá, přemýšlí, čím to může být. „Děti jsou různé a učitel by měl dát co nejvíc příležitostí každému, aby mohl ukázat, co umí. Možná mu prostě jen nevyhovuje můj styl výuky,“ konstatuje.

Martin Konečný prostě stále hledá cesty. A to taky často opakuje žákům: „Říkám jim, že nastavený systém, v němž jsme se ocitli, nás nikdy nemůže dramaticky ovlivnit. Že se vždycky dá najít cesta, jak něco udělat jinak. Pokud ovšem chcete.“ ●

Více informací: www.nadacersj.com